

Nr 456.

Av herr **Håstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.*

I proposition nr 107 föreslås vissa provisoriska ändringar i 1927 års militärsättningsförordning, främst ägnade att förbättra det allmännas hjälp åt halvinvalida och efterlevande. En del andra av riksförsäkringsanstalten i dess betänkande föreslagna ändringar har departementschefen inte nu tagit ståndpunkt till, i det att han velat avvakta socialvårdskommitténs utredning av principerna för olycksfallsförsäkringen över huvud. Utan att här i övrigt beröra regeringsförslaget finna vi dock att Kungl. Maj:t motsatt sig en av riksförsäkringsanstalten föreslagna ändring utan att ha förebragt några övertygande skäl därför. Det avser reglerna i § 2 angående rätten till ersättning under resor till eller från tjänstgöringen. Enligt nu gällande tolkning utgår ersättning för olycksfall endast vid färd för in- eller uttryckning till resp. från militärtjänstgöring samt vid sådan permission eller tjänstledighet, då färden företagits med av kronan tillhandahållet transportmedel eller färden eljest företagits i trupp under militärbefäl. Vid annan permission eller tjänstledighet utgår däremot inte ersättning. I sitt betänkande av den 23 september 1943 har riksförsäkringsanstalten föreslagit att ersättning för olycksfall även skulle tillerkännas överhuvud taget, "då någon varit stadd på färd till eller från militärtjänstgöringen i omedelbart samband med permission eller tjänstledighet". Såsom motiv för en utvidgning av ersättningsrätten har anstalten bl. a. framhållit:

"Under den tid, varunder 1927 års militärsättningsförordning varit i gällande kraft, har riksförsäkringsanstalten sett sig nödsakad att i ett betydande antal fall avslå gjorda ersättningsanspråk, där olycksfall inträffat under färd i samband med ledighet. Särskilt under nu rådande tidsförhållanden, då den förstärkta försvarsberedskapen föranlett massinkallelser av värnpliktiga, hava avslagsbesluten på nu angivna grunder varit många. I ett icke ringa antal fall hava skadorna medfört dödlig utgång. Då de under nu pågående världskrig inkallade till avsevärd del varit försörjningspliktiga gentemot hustru, barn och föräldrar, hava avslagsbesluten väckt bitterhet och missnöje och i åtskilliga fall föranlett överklaganden, som emellertid i regel icke medfört ändring i de av anstalten meddelade besluten."

När departementschefen frångått riksförsäkringsanstaltens förslag i denna del och i stället anslutit sig till statskontorets yttrande, vilket i huvudsak innebär en omskrivning av gällande praxis, har det skett på grund av för-

menta svårigheter att avgränsa de fall, då ett visst kausalsammanhang mellan resan och tjänstgöringen föreligger och ersättning med hänsyn därtill vore befogad. Eljest medger departementschefen, att det ligger i krigsmaktens intresse att personalen erhåller vård och rekreation.

För vår del vilja vi hävda, att den stora allmänheten likaväl som de värnpliktiga själva ha svårt att inse, att olyckor inträffade under permissions- eller tjänstledighetsresor skola lämnas utanför ramen för rätten till ersättning. Resorna skulle ju aldrig ha företagits, såvitt den skadade eller förolyckade inte varit underkastad skyldigheten att genomgå värnpliktstjänstgöringen, och permissions- eller tjänstledighetsresorna äro — såsom riksförsäkringsanstalten framhållit — ett nödvändigt led i tjänstgöringen, dels för att bereda tillfälle till rekreation och dels, särskilt när det gäller beredskapen, för att göra det möjligt för de inkallade att besöka familjen och ordna dess eller egna angelägenheter. För stämningen på förbanden äro möjligheterna till permissionsresor och kontakt med familj och hembygd av största betydelse. De militära myndigheterna liksom försvarets personalnämnd ha understrukit just denna synpunkt, när de tillstyrkt riksförsäkringsanstaltens förslag i denna del.

Enligt vår mening skulle den skäligaste lösningen därför vara, att riksförsäkringsanstaltens förslag accepterades, varigenom ersättning skulle utges för alla olycksfall, uppkomna under permissionsfärd till och från militärtjänstgöring (men däremot inte för olycksfall inträffade under hemvistelsen). Då emellertid i anslutning till ett par myndigheters yttranden vissa kontrollsvårigheter skulle kunna tänkas uppstå vid en så vidsträckt utformning av tjänstgöringsbegreppet, borde det vara möjligt att gå en medelväg. Utgångspunkten härvid är den orättvisa, som den av Kungl. Maj:t föreslagna formuleringen skulle vålla. Oavsett att särskilda permittenttåg inte äro alltför vanliga skulle det bero på en slump, om de värnpliktiga skulle få göra sina permissionsresor på dylika tåg och i så fall i händelse av olycksfall bli berättigade till ersättning. Om trafiksäkerheten vore allmänt sett mindre på permittenttågen än med ordinarie tåglägenheter, skulle detta ha kunnat vara ett skäl för den föreslagna differentieringen, men något förhållande som skulle styrka ett sådant antagande har inte påvisats. Det bör framhållas att ledighetsresor från och till beredskapsförbanden med hänsyn till bestämmelserna angående resdagar i regel måste ske med vissa bestämda ehuru ordinarie lägenheter. Ersättningsrätten synes oss böra vidgas till att omfatta alla ledighetsresor, för vilka vederbörande värnpliktiga åtnjuta fri resa på statens bekostnad. Eftersom begreppet fri resa innefattar även andra kostnader än för själva färden, klarlägges härigenom också att militärtjänstgöring anses vara förhanden vid ledighetsresa till och från den ort, där den av militär myndighet särskilt anordnade färden börjar eller slutar, resp. till annan ort, även om den värnpliktige måste färdas dit på annat sätt.

Det bör framhållas, att värnpliktigas fria resor på statens bekostnad avse dels i regel högst en resa fram och åter per tvåmånadersperiod, när det gäller krigspermission, tjänstledighet för enskild angelägenhet av vikt och tjänstledighet för vila och rekreation, varvid dessa tre ledighetsformer betraktas som en enhet, dels tjänstledighet för angelägenhet av betydelse för det allmänna eller på grund av sjukdom.

Enligt vår mening bör rätten till ersättning vid dylika "fria" resor ej blott avse färd med tåg, båt eller bil utan även den återstående del av färden, som vederbörande måste företa till fots, på cykel eller skidor eller annorledes. Den värnpliktige kan ha flera mil till närmaste järnvägsstation, och det kan inte anses mer än rimligt, att han på denna del av färden är ekonomiskt skyddad mot olycksfall, helst som han på ovan angivet sätt måste anses ha varit i militärtjänstgöring under denna tid.

Om ersättningsrätten i fråga om färder till eller från tjänstgöringen regleras efter de linjer, som här ovan skisserats, torde inga svårigheter behöva uppstå vid tillämpningen. Inte heller kan det antas att de ersättningar, som med stöd av denna utvidgning av bestämmelserna komma att utgå, skulle bli så många, att de nämnvärt skulle öka statens utgifter för den militära olycksfallsförsäkringen. Däremot skulle de åstadkomma större rättvisa mellan de värnpliktiga inbördes. Och med hänsyn till värnpliktens tvingande natur skulle statens ersättning åt förolyckad eller hans efterlevande te sig för allmänheten som rättmätig.

Mot den föreslagna utvidgningen av ersättningsrätten skulle det möjligen kunna invändas, att ifrågavarande olycksfall borde kunna avhjälpas genom understöd ur Kungafonden. Häremot kan framhållas, att Kungafonden knappast tänkts anlitas i sådana fall av livslånga ersättningar, som härvidlag kunna uppstå, utan främst för att tillgodose mera tillfälliga behov, som ej kunna avhjälpas genom en generell lagstiftning, eller t. ex. för att underlätta utbildningen av invalida eller avlidna värnpliktigas barn. Även om den ifrågavarande paragrafen på förevarande punkt skulle få det vidgade innehåll, som vi här föreslå, skulle säkerligen olycksfall uppkomma vid andra permissionsresor än de ersättningsberättigande och föranleda ansökningar om understöd från Kungafonden.

I texten till lagförslaget här nedan har ordet krigspermission tillagts i tydlighetens intresse, enär krigspermissionen är en särskild form av krigsledighet, som icke täckes av begreppet permission, och förekommer å tid, när riket inte befinner sig i krig.

Vi få alltså hemställa.

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 107 angående vissa ändringar i 1927 års militärsättningsförordning ville i ovan angiven utsträckning utvidga värnpliktiges rätt till

ersättning vid olycksfall under permissions- och tjänstledighetsresor, varvid 2 § förslagsvis borde erhålla följande lydelse:

”Militärtjänstgöring anses — — —, som föranletts av eller stått i omedelbart samband med permission, *krigspermission* eller annan ledighet, ävensom eljest då vid olika slag av ledighet ersättning för resekostnad utgår enligt 14 § 1 mom. krigsavlöningsreglementet.”

Stockholm den 8 mars 1944.

Elis Håstad.

Folke Kyling.

Bertil von Friesen.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Elsa Johansson.
